

Іван Кубарєв¹, Сергій Барган²

Типові слідчі ситуації початкового етапу розслідування рейдерства

1. Вступ

Поступова трансформація економічних і соціально-політичних відносин, пов'язаних з посиленням євроінтеграційних процесів в Україні, вимагає не лише запровадження інклюзивних інститутів ринкової економіки, але й потребує створення дієвих механізмів захисту права власності. При цьому криміналізація економічних відносин створює реальну загрозу економічній безпеці держави та перешкоджає її подальшому стабільному економічному розвитку.

Зокрема спостерігається зростання кількості нових видів економічних злочинів пов'язаних з недоліками в правовому регулюванні, невдалим використанням фінансових ресурсів, а також відсутністю дієвого державного контролю. Власне через це однією із найнебезпечніших загроз економічній безпеці України є явище рейдерства, адже численні рейдерські захоплення суб'єктів господарювання руйнують вітчизняну економіку.

Розкриттям поняття та сутності «рейдерства», його особливостей та причин розповсюдження займались у своїх працях чимало

¹ Кандидат юридичних наук, доцент, професор кафедри кримінально-правових дисциплін, Донецький державний університет внутрішніх справ; kurt76@ukr.net; ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-1053-9758>.

² Викладач кафедри кримінально-правових дисциплін, Донецький державний університет внутрішніх справ; sergiusbargan@gmail.com; ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-1706-0355>.

вітчизняних і зарубіжних вчених. Проте багато питань, пов'язаних з проблемами вдосконалення існуючих та розробкою нових методик розслідування рейдерства, залишаються дискусійними, а отже, такими, що потребують подальших наукових досліджень. Терміновим та важливим завданням є створення криміналістичних рекомендацій щодо здійснення ефективного розслідування рейдерства вже на початковому етапі, що свідчить про актуальність обраної теми дослідження.

Враховуючи зазначене, за мету визначено розробку науково обґрунтованих криміналістичних рекомендацій щодо ефективного розслідування рейдерства на початковому етапі.

Водночас поставлена мета зумовила необхідність вирішення таких завдань як: сформувати дефініцію рейдерства на підставі виокремлення сутнісних характеристик цього явища; описати системи типових слідчих ситуацій на початковому етапі розслідування на основі вивченого емпіричного матеріалу, аналізу слідчих ситуацій і закономірностей механізму злочину.

Відповідно до мети та завдань дослідження в роботі поєднано як загальнонаукові, так і спеціальні методи пізнавальної діяльності, які надали змогу проаналізувати і науково обґрунтувати визначену проблему у різних аспектах її прояву. Дослідження ґрунтується на діалектичному методі пізнання правових явищ, єдності їх соціального змісту і юридичної форми, що забезпечують науковий підхід вивчення явищ і процесів, дозволивши розглядати їх у взаємозв'язку та сталому розвитку. За допомогою системно-структурного методу у роботі визначено теоретичні положення сутнісних ознак рейдерства, що стало підґрунтям для виокремлення типових слідчих ситуацій початкового етапу розслідування злочинів, пов'язаних з рейдерством.

Запропоновані висновки чітко відображають послідовність дослідження. Вони становлять науково-теоретичний та практичний інтерес, оскільки вбачається їх подальше використання в оперативно-розшуковій та слідчій діяльності; правотворчості; навчальному процесі. Впровадження розроблених авторами практичних рекомендацій сприятиме ефективному розслідуванню злочинів, вчинених з метою протиправного заволодіння суб'єктами господарювання різних організаційно-правових форм.

2. Поняття і сутність рейдерських захоплень

Одним із важливих аспектів боротьби з економічною злочинністю у країнах пострадянського простору є активна протидія незаконному захопленню підприємств (рейдерству) як сукупності злочинних діянь. При цьому забезпечити якісну оптимізацію діяльності правоохоронних органів щодо протидії рейдерству неможливо без знання типових слідчих ситуацій, що виникають на початковому етапі його розслідування, сприяючи прискоренню процесу пошуку, виявлення і фіксації доказової інформації, її подальшого дослідження та використання у кримінальному провадженні.

При найбільш широкому підході рейдерство сприймається як агресивна атака на компанію для захоплення бізнесу або його частини, тобто отримання контролю над бізнесом усупереч волі основних власників. Зокрема більшість дослідників підтримує цю точку зору, вважаючи, що рейдерством є захоплення майна поза волею його власника із застосуванням засобів та способів кримінального характеру, у тому числі і придбання контрольних пакетів акцій (поглинання) способами, що явно суперечать встановленим процедурам та волі менеджменту компанії, що поглинається³. На нашу думку, окреслена концепція демонструє загальне уявлення про рейдерські захоплення, акцентуючи увагу на протиправному поглинанні та встановленні контролю над підприємством, організацією чи установою.

Поруч з тим особливим різноманіттям відрізняються і погляди фахівців на способи дій рейдерів, але їх необхідною ознакою є використання псевдоюридичних підстав для своєї діяльності. Таке твердження частково міститься у визначенні А. В. Смітюха, що рейдерство має правове обґрунтування (дійсне чи удаване) та реалізується з додержанням (або з імітацією додержання) встановлених законом судових та корпоративних процедур⁴. Тобто йдеться саме про імітацію законних підстав та порядку дій. Такий підхід, по-перше, дозво-

³ Лопашенко Н.А., Рейдерство. Законность. 2007. № 4. С. 25.

⁴ Смітюх А.В., Рейдерство, поглинання та загарбання: співвідношення понять та класифікації. Вісник господарського судочинства. 2008. №3. С. 98.

ляє відмежовувати рейдерство від інших складів злочинів та таких явищ, як корпоративні або господарські конфлікти чи недобросовісна конкуренція. По-друге термін «псевдо» (несправжній, мнимий, удаваний) характеризує рейдерство саме як незаконну діяльність, про що йшлося вище. По-третє, рейдерство завжди викликає небажану для рейдерів реакцію правоохоронних органів, а наявність нібито юридичних підстав дозволяє виправдовувати його перед правоохоронними органами та суспільством, маскувати злочинні дії під цивільно-правові або господарсько-правові відносини, і як наслідок, використовувати ресурси підприємства у правовому полі.

Враховуючи зазначене, на наш погляд, рейдерство доречно розглядати саме як захоплення вищих організаційно-розпорядчих функцій суб'єкта господарювання з використанням псевдоюридичних підстав, з метою подальшого використання його ресурсів у власних цілях⁵.

3. Підходи до тлумачення слідчої ситуації

На початковому етапі розслідування злочинів, пов'язаних з рейдерським захопленням суб'єктів господарювання, існує низка специфічних за змістом слідчих ситуацій, що формуються залежно від наявної інформації, відомостей про осіб, які вчинили злочин, а також часу, протягом якого стало відомо про вчинене кримінальне правопорушення. Подальше формування криміналістичних версій пов'язано саме із наявною слідчою ситуацією.

В сучасній теорії криміналістики виникла подвійна природа тлумачення слідчої ситуації, як підґрунтя для прийняття рішень. У широкому сенсі слідчу ситуацію визначають як сукупність умов і обставин, в яких відбувається розслідування в певний момент. Така сукупність складається з багатьох елементів (компонентів, факторів), які можна поділити на: об'єктивні фактори (місце, час, обстановка злочину, матеріально-технічне забезпечення, наявність наукових рекомендацій розслідування тощо) та суб'єктивні фактори

⁵ Кубарев І.В., Барган С.С., Сутнісні ознаки рейдерства. Правовий часопис Донбасу. 2018. № 2. С. 120.

(особистісні, професійні та інші якості суб'єктів кримінального процесу та інших осіб, пов'язаних із розслідуванням)⁶⁷.

У вузькому розумінні зміст слідчої ситуації розглядається лише як сукупність інформації (доказів та оперативно-розшукових відомостей), які наявні на певному етапі розслідування. Зокрема, А. М. Колесніченко розглядав слідчу ситуацію як певне положення у розслідуванні злочину, яке характеризується наявністю тих чи інших доказів і інформаційного матеріалу, що виникають у зв'язку з конкретними завданнями його збирання і перевірки⁸. Л. Я. Драпкин стверджує, що слідча ситуація є динамічною інформаційною системою, яка відображає сукупність різноманітних логічних зв'язків між встановленими та невідомими обставинами, що мають значення для кримінального провадження⁹. Схожий погляди висловлює Д. В. Кім, вважаючи, що слідча ситуація є складною динамічною системою інформаційного характеру, яка виникає під час розслідування злочинів та їх судового розгляду, є результатом такої діяльності, і визначає її подальшу організацію¹⁰.

Наявність на початковому етапі розслідування рейдерських захоплень подібних ознак, що відображаються не тільки у механізмі вчинення злочину, дає можливість типізувати слідчі ситуації, сприяючи подальшим розробкам нових та оптимізації існуючих методик розслідування цього злочину. Шляхом узагальнення слідчої та судової практики в юридичній літературі при формуванні типових слідчих ситуацій пропонують враховувати такі притаманні рейдерству положення, а саме:

⁶ Батюк О.В., Методика розслідування окремих видів злочинів, підслідних органам внутрішніх справ: навч. посіб. / за заг. ред. Є.В. Пряхіна. Львів: ЛьвДУВС, 2011. 323 с.

⁷ Белкин Р.С., Курс советской криминалистики. Москва: Акад. МВД СССР, 1979. Т. 3. С. 67–69.

⁸ Колесніченко А.Н., Общие положения расследования отдельных видов преступлений. Харьков: Юрид. ин-т, 1976. С. 33.

⁹ Драпкин Л.Я., Понятие и классификация следственных ситуаций. Следственные ситуации и раскрытие преступлений. 1975. Вып. 41. С. 165.

¹⁰ Кім Д.В., Ситуационный подход как методологическая основа предварительного расследования и судебного разбирательства уголовных дел: дисс. ... д-ра юрид. наук. Томск, 2007. С. 11.

1. Рейдерське захоплення зазвичай вчиняється організованою злочинною групою. Це твердження виходить з неможливості однієї людини самостійно захопити підприємство, що пов'язане з необхідністю вчинення низки протиправних дій одночасно. Особливо слід врахувати, що під час рейдерського захоплення є замовник – особа, яка сплачує витрати на здійснення юридичних, реєстраційних та інших дій. Виконавцями рейдерського захоплення є юристи – особи, які мають глибокі знання у сфері правозастосування та знають всі прогалини законодавства. Зазначимо, у випадку якщо рейдери наважилися до силового захоплення, до складу злочинної групи входить, як мінімум, керівник приватної охорони.
2. Вигодонабувач – головний підозрюваний, оскільки:
 - а) добросовісний набувач ретельно вивчає юридичну історію суб'єкта господарювання, що дозволяє виявити факт корпоративного конфлікту або конкретного рейдерського захоплення. Купувати проблемний актив розумний підприємець відмовиться;
 - б) якщо ж підприємство, що стало об'єктом рейдерського захоплення, з яких-небудь причин придбано добросовісним набувачем, але одразу після цього стало відомо про злочинне походження прав на нього, покупець першим робить відповідні заяви до правоохоронних органів про можливе вчинення злочину. Якщо у «добросовісного набувача» відсутня відповідна реакція, яка зазвичай буває під час придбання проблемного активу, то він, вірогідно, і є замовником або фіктивним власником захопленого підприємства, який перебуває під контролем організаторів рейдерського захоплення.
3. Виконавці та вигодонабувач пов'язані між собою. Щоб виявити можливі зв'язки між суб'єктами, необхідно встановити біографічні дані про виконавців і вигодонабувачів («точки перетину» їх біографій).

4. Типові слідчі ситуації

Розглянуті особливості захоплень суб'єктів господарювання переважно є основними для виокремлення найбільш типових слідчих

ситуацій на початковому етапі розслідування злочинів, пов'язаних з рейдерством, серед яких варто звернути увагу як на сприятливі, так і на несприятливі ситуації.

Перша ситуація – зміст злочинних дій невідомий, оскільки рейдерське захоплення здійснювалося шляхом вчинення декількох злочинних або зовнішньо законних діянь, однак відоме певне коло виконавців та є відомості про наслідки злочину (перехід права власності). Інформація про «захоплення», як правило, надходить від керівника підприємства або власників акцій, але зазвичай з моменту вчинення злочину вже пройшов певний проміжок часу (до моменту, коли потерпілі зрозуміли, що вчинено злочин).

Якщо рейдерське захоплення складається з окремих злочинів, слідча ситуація характеризується великим об'ємом заплутаної інформації, тому що сліди рейдерської діяльності можуть знищуватися або поєднуватися з наступними суспільно небезпечними діями. Як наслідок, маємо нетипову слідову картину, порівняно з випадками одиничних злочинів, оскільки лише стадія підготовки може включати вчинення таких злочинів, як підробка документів, підкуп посадових осіб, незаконне втручання в господарську діяльність суб'єкта господарювання тощо. При цьому слід враховувати, що деякі з дій, що здійснюються рейдерами, можуть мати цілком законний характер¹¹.

Друга ситуація – відома сукупність злочинних дій, але невідомі суб'єкти, що їх вчинили, а кінцевий злочинний результат ще не досягнутий (заявлено позови, ініційовані арбітражні розгляди).

У випадках дефіциту відомостей про суб'єктів рейдерського захоплення, коли не відомо ані замовників, ані виконавців, єдиним способом отримання необхідної інформації може стати тактика «дій у відповідь» – поширення (в межах оперативного заходу) відомостей про нормалізацію роботи підприємства, установи, організації, що стало жертвою, про скасування адміністративних і судових рішень щодо призупинення діяльності останніх, про емісії цінних паперів підпри-

¹¹ Степанов С.Д., Типичные следственные ситуации и планирование расследования по делам о преступлениях, связанных с незаконными захватами имущественных комплексов юридических лиц. Общество и право. 2011. № 2 (34). С. 259–263.

ємства тощо. Таким чином, відбувається провокування рейдерів, щоб вони викрили себе відповідною реакцією на такі дії (наприклад, перехід рейдерів від «білих» схем до силового захоплення).

Якщо наявні матеріали підтверджують лише подію злочину, то початковими версіями у зазначеній ситуації є:

- 1) злочин вчинений особами з числа власників або акціонерів;
- 2) злочин вчинений особами, які не беруть участі у корпоративних правовідносинах щодо володіння, розпорядження і управління.

Основними завданнями є: виявлення та фіксація слідів злочину, істотних обставин його вчинення, встановлення кола винних осіб, наявність в діях кожної особи складу конкретного злочину.

Третя ситуація – наявні матеріали, що підтверджують подію злочину і вказують на особу, яка вчинила злочин, але невідомий кінцевий злочинний результат. Така ситуація переважно формується під час виявлення ознак одиничного економічного злочину, зокрема вчиненого службовою особою з корисливих мотивів. Таким чином, якщо є інформація, наприклад, про незаконне перешкоджання підприємницької діяльності, необхідно відпрацювати версію щодо корупційних зв'язків посадової особи або факту її підкупу.

На наш погляд окреслений перелік може бути доповнений ще однією слідчою ситуацією, коли про рейдерство стає відомо з негласних джерел інформації. У таких ситуаціях слідчий володіє відомостями про жертву, місце, час, кількість рейдерів, що значно полегшує роботу розкриття злочину, оскільки стає можливим застосувати операцію затримання рейдерів на місці злочину (на гарячому). Крім того, максимально повна інформація дозволяє забезпечити захист суб'єкта господарювання, який є жертвою злочинного посягання.

Для ефективного вирішення завдань, що виникають на початковому етапі розслідування рейдерського захоплення, слідчому необхідно якомога швидше визначити напрями своєї діяльності шляхом вжиття таких першочергових заходів як¹²:

¹² Бычкова В.В., Особенности выявления, раскрытия и расследования рейдерских захватов имущественных комплексов. Москва: Академия Следственного комитета РФ, 2014. С. 69–71.

1. Негайна організація роботи з вилучення документів, що засвідчують факт переходу права власності на акції та переобрання керівництва.
2. Призначення криміналістичних експертиз щодо наявності підробки зазначених документів.
3. Аналіз правової сторони зазначених документів (їх вивчення та подальша оцінка з метою встановлення порушення у діях тих чи інших осіб).
4. Допит потерпілих та підозрюваних, в тому числі з пред'явленням документів, щодо відчуження цінних паперів та переобрання керівних органів. За умови виявлення у свідченнях суттєвих розбіжностей, потрібно провести одночасний допит двох або більше раніше допитаних осіб (ст. 224 КПК України).
5. Негайне вжиття заходів щодо недопущення відчуження майна підприємства, цінних паперів, які вже стали предметом злочинного посягання, а також обладнання, техніки, будівель і споруд, шляхом арешту зазначеного майна (ст. 170 КПК України).
6. Врегулювання ситуації з пропускним режимом на підприємство.
7. Затримання підозрюваних і обрання запобіжних заходів.
8. Ретельне вивчення слідчим схем вчинення злочину, зокрема окреслення кола потенційних підозрюваних, виявлення напрямків руху грошових коштів і вжиття заходів щодо їх повернення.
9. Кримінальний аналіз, тобто збір даних, які характеризують підозрюваних. При цьому не можна обмежуватися збиранням довідок з наркологічного, психоневрологічного диспансерів і довідок про судимість. Необхідно ретельно з'ясувати фінансовий стан підозрюваного, наявність у його власності нерухомості (зокрема за кордоном), автомобілів, яхт тощо. Варто дізнатися інформацію, в яких юридичних особах він є засновником або керівником. З метою зменшення ризиків, необхідно з'ясувати, чи отримував підозрюваний закордонний паспорт. Доцільно провести негласні слідчі (розшукові) дії, зокрема накласти арешт на поштово-телеграфну кореспонденцію (ст. 261 КПК

України), проводити аудіо-, відеоконтроль особи (ст. 260 КПК України). Можливе також використання джерел з відкритої мережі Інтернет. До цих заходів відносяться, зокрема, фіксування активності у соціальних мережах, на форумах, виявлення IP-адрес (з подальшим зв'язком з провайдером для отримання анкетних даних власника), моніторинг відкритих реєстрів (актуально щодо виявлення фіктивних фірм та інформації про їх засновників) тощо.

10. Призначення судово-бухгалтерської або судово-економічної експертизи для з'ясування характеру та розміру збитків, заподіяних юридичній особі та інших питань, що мають значення у справі.

Зрештою, для початкового етапу розслідування злочинів, пов'язаних з рейдерськими захопленнями, характерним є велика кількість вихідної інформації що обумовлює виникнення різних слідчих ситуацій. У зв'язку з цим розслідування рейдерства вимагає оперативного реагування саме на початковій стадії захоплення підприємства, оскільки існує реальна загроза остаточного переходу права власності до «рейдера», а також швидкого знищення доказів причетності нового «власника» до вчиненого кримінального правопорушення.

5. Висновки

На початковому етапі розслідування злочинів, пов'язаних з рейдерським захопленням суб'єктів господарювання, існує низка особливих за своїм змістом слідчих ситуацій, що формуються залежно від наявної інформації, відомостей про осіб, що вчинили злочин, а також часу, протягом якого стало відомо про вчинене кримінальне правопорушення. При цьому, аналізуючи вихідні дані, важливим завданням залишається побудова обґрунтованих криміналістичних версій, планування оперативного реагування вже на початковій стадії захоплення суб'єкта господарювання, оскільки існує реальна загроза остаточного переходу права власності до рейдерів та знищення доказів їх протиправної діяльності. Розглянуті слідчі ситуації, що виникають на початковому етапі розслідування рейдерства,

є підґрунтям оптимізації планування розслідування, покликаного головним чином встановити особу замовника, виконавців та інших співучасників злочину при проведенні окремих слідчих (розшукових) дій.

Література

- Батюк О.В., Методика розслідування окремих видів злочинів, підслідних органам внутрішніх справ: навч. посіб. / за заг. ред. Є.В. Пряхіна. Львів: ЛьвДУВС, 2011. 323 с.
- Белкин Р. С., Курс советской криминалистики. Москва: Акад. МВД СССР, 1979. Т. 3. С. 67–69.
- Бычкова В.В., Особенности выявления, раскрытия и расследования рейдерских захватов имущественных комплексов. Москва: Академия Следственного комитета РФ, 2014. 227 с.
- Драпкин Л. Я., Понятие и классификация следственных ситуаций. Следственные ситуации и раскрытие преступлений. 1975. Вып. 41. С. 165.
- Ким Д.В., Ситуационный подход как методологическая основа предварительного расследования и судебного разбирательства уголовных дел: дисс. ... д-ра юрид. наук. Томск, 2007. 416 с.
- Колесниченко А.Н., Общие положения расследования отдельных видов преступлений. Харьков: Юрид. ин-т, 1976. 62 с.
- Кубарев І. В., Барган С.С., Сутнісні ознаки рейдерства. Правовий часопис Донбасу. 2018. № 2. С. 117–122.
- Лопашенко Н. А., Рейдерство. Законность. 2007. № 4. С. 25.
- Смітюх А.В. Рейдерство, поглинання та загарбання: співвідношення понять та класифікації. Вісник господарського судочинства. 2008. №3. С. 93–101.
- Степанов С.Д., Типичные следственные ситуации и планирование расследования по делам о преступлениях, связанных с незаконными захватами имущественных комплексов юридических лиц. Общество и право. 2011. № 2 (34). С. 259–263.

References

- Batiuk O.V. (2011), *Metodyka rozsliduvannia okremykh vydiv zlochyniv, pidslidnykh orhanam vnutrishnikh sprav* [Methods of investigation of certain types of crimes under investigation by law enforcement agencies]. Lviv: LvDUVS. [in Ukrainian].
- Belkin R.S. (1979), *Kurs sovetskoj kriminalistiki* [Soviet criminalistics course]. Moscow: Akad. MVD SSSR. T. 3 [in Russian].
- Bychkova V.V. (2014), *Osobennosti vyyavleniya, raskrytiya i rassledovaniya rejderskih zahvatov imushestvennykh kompleksov* [Features of detection, disclosure and investigation of raider seizures of property complexes]. Moscow: Akademiya Sledstvennogo komiteta RF [in Russian].
- Drapkin L. Ya. (1975), *Ponyatie i klassifikaciya sledstvennykh situacij. Sledstvennye situacii i raskrytie prestuplenij* [The concept and classification of investigative situations. Investigative situations and crime detection]. Sverdlovsk: Sverdlovskij jurid. institut [in Russian].
- Kim D.V. (2007), *Situacionnyĭ podhod kak metodologicheskaya osnova predvaritelnogo rassledovaniya i sudebnogo razbiratelstva ugolovnykh del: dis. ... kand. jurid. nauk* [Situational approach as a methodological basis for preliminary investigation and trial of criminal cases]. Tomsk [in Russian].
- Kolesnichenko A.N. (1976), *Obshie polozhennya rassledovaniya otdelnykh vidov prestuplenij* [General provisions for the investigation of certain types of crimes]. Kharkiv: Yurid. in-t. [in Russian].
- Kubariev I.V., Barhan, S.S. (2018), *Sutnisni oznaky reiderstva* [Essential signs of raiding]. *Pravovy chasopys Donbasu*. № 2 [in Ukrainian].
- Lopashenko N.A. (2007), *Rejderstvo* [Raiding]. *Zakonnost*. № 4 [in Russian].
- Smitiukh A.V. (2008), *Reiderstvo, pohlynannia ta zaharbannia: spivvidnoshennia poniat ta klasyfikatsii* [Raiding, absorption and capture: the relationship between concepts and classification]. *Visnyk hospodarskoho sudochynstva*. № 3 [in Ukrainian].
- Stepanov S.D. (2011), *Tipichnye sledstvennye situacii i planirovanie rassledovaniya po delam o prestupleniyah, svyazannykh s nezakonnymi zahvatami imushestvennykh kompleksov yuridicheskikh lic* [Typical

investigative situations and planning an investigation into cases of crimes related to illegal seizure of property complexes of legal entities]. *Obshestvo i pravo*. № 2 (34) [in Russian].

Анотація

Одним із ключових аспектів боротьби з корупцією та економічною злочинністю є протидія силовому захопленню суб'єктів господарювання (рейдерству) – як сукупності злочинних діянь. Загальновідомо, що в українському кримінальному законодавстві відсутня єдина норма, що передбачає покарання за незаконне захоплення підприємств, установ, організацій з метою їх привласнення чи встановлення контролю над їхніми активами, у зв'язку з чим існуючі методики розкриття і розслідування рейдерства потребують значного вдосконалення. Також досить пріоритетним напрямком для науковців і практиків у сфері забезпечення правоохоронної діяльності залишаються питання щодо оновлення наукових напрацювань з метою підвищення рівня протидії злочинності. Насамперед це стосується рейдерських угруповань, учасники яких володіють фаховими знаннями в економічній галузі, корумповані, та вдаються до використання найскладніших форм протидії розслідуванню. Таким чином, без усвідомлення типових слідчих ситуацій і порядку проведення слідчих (розшукових) дій на початковому етапі розслідування рейдерства досить важко встановити осіб-виконавців злочину, а встановлення особи-замовника може стати невиконуваним завданням, що впливає зі специфіки економічних злочинів, які містять величезні обсяги інформації, що підлягає опрацюванню. В цьому плані визначення особливостей формування слідчих ситуацій початкового етапу розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних з рейдерством є досить актуальним питанням.

У статті досліджено проблемні питання щодо визначення сутнісних ознак рейдерства, чітко аргументовано різноманітні підходи до тлумачення зазначеного поняття, визначено сутність типових слідчих ситуацій, а також виокремлено положення, притаманні рейдерству, що безпосередньо впливають на формування тієї або іншої слідчої ситуації в процесі розкриття і розслідування цього злочину. Зрештою, виокремлення типових слідчих ситуацій початкового етапу розслідування злочинів, пов'язаних з рейдерством сприяє якійсь оптимізації досудового розслідування, знижуючи ризик настання тактичних помилок, зокрема під час проведення слідчих (розшукових) дій, що сприятиме належному виконанню завдань кримінального провадження.

Ключові слова: господарська діяльність; економічні злочини; початковий етап розслідування; рейдерство; слідча ситуація

Typical Investigative Situations of the Initial Stage of Corporate Raids Investigation

Summary

One of the key aspects of the fight against corruption and economic crime is to counter the seizure of business entities (raids) – as a set of criminal acts. There is no single norm in Ukrainian criminal law that provides for penalties for illegal seizure of enterprises, institutions, organizations in order to appropriate them or establishes control over their assets, and therefore existing methods of detecting and investigating raids need to be significantly improved. Also a top priority for researchers and practitioners in the field of law enforcement remain issues of updating scientific developments in order to increase the level of crime prevention. This is especially true of raider groups, whose members have expertise in the economic field, are corrupt, and resort to the most sophisticated forms of countering the investigation. Thus, without awareness of typical investigative situations and the procedure for conducting investigative (search) actions at the initial stage of a raid investigation, it is difficult to identify perpetrators, and identifying the customer may be an impossible task due to the specifics of economic crimes information to be processed. In this regard, determining the specifics of the formation of investigative situations of the initial stage of the investigation of criminal offenses related to raiding is a very important issue.

The article examines the problematic issues of defining the essential features of raiding, clearly argues various approaches to the interpretation of this concept, identifies the essence of typical investigative situations, as well as highlights the provisions of raiding, which directly affect the formation of an investigative situation of this crime. Finally, the identification of typical investigative situations in the initial phase of raiding investigations contributes to the quality of pre-trial investigations, reducing the risk of tactical errors, in particular during investigative actions, which will facilitate the proper execution of criminal proceedings.

Keywords: economic activity; economic crimes; the initial stage of the investigation; raiding; investigative situation

Ivan Kubariev – Ph.D. in Law, Associate Professor, Professor at the Department of Criminal Law, Donetsk State University of Internal Affairs; kurt76@ukr.net; ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-1053-9758>.

Serhii Barhan – Lecturer at the Department of Criminal Law, Donetsk State University of Internal Affairs; sergiusbargan@gmail.com; ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-1706-0355>.